

Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky		
Bojový řád jednotek požární ochrany – taktické postupy zásahu		
Název: Činnost jednotek při povodních	Metodický list číslo	1 Ob
	Vydáno dne: 2. prosince 2011	Stran: 5

I.

Charakteristika

- 1) Tímto metodickým listem se upravují zejména činnosti jednotek prováděné při povodňových zabezpečovacích pracích, záchranných povodňových pracích a při likvidaci následků povodně v obci.
- 2) Povodně je možné charakterizovat především:
 - a) dlouhou dobou nasazení sil a prostředků,
 - b) požadavkem na velké množství sil a prostředků, speciálních sil a prostředků a nutností jejich koordinace,
 - c) *nebezpečím utonutí, podchlazení a omrznutí, infekce, intoxikace, fyzického vyčerpání, psychického vyčerpání, úrazu elektrickým proudem.*
- 3) Povodně je možné rozdělit dle příčin jejich vzniku na:
 - a) přirozené - způsobené přírodními vlivy, táním sněhu, dešťovými srážkami, chodem ledů nebo ledového nápěchu, popřípadě jinými vlivy,
 - b) zvláštní - způsobené poruchou nebo řešením havarijní situace na vodním díle (rybník, přehrada).
- 4) Povodně je možné rozdělit dle rychlosti nárůstu vzniku nebezpečí na:
 - a) náhlé (bleskové) - zpravidla způsobené intenzivními dešťovými (přívalovými) srážkami (nemusí souviset s rozvodněním vodního toku), protržením hráze nebo havárií na vodovodním řadu. S ohledem na rychlost není možné provádět rozsáhlá přípravná opatření a povodňové zabezpečovací práce,
 - b) s pozvolným průběhem - povodně způsobené dlouhodobými dešťovými srážkami, táním sněhu nebo nápěchy ve vodním toku. Při tomto průběhu povodně se provádí přípravná opatření a povodňové zabezpečovací práce.
- 5) Rozsah opatření se řídí nebezpečím nebo vývojem povodňové situace, která se vyjadřuje třemi stupni povodňové aktivity (SPA), kterými jsou:
 - a) první stupeň (stav bdělosti) - nastává při nebezpečí vzniku přirozené povodně a zaniká, pominou-li příčiny takového nebezpečí; tento stav nastává rovněž vydáním výstražné informace předpovědní povodňové služby; **na vodních dílech** nastává tento stav při dosažení mezních hodnot sledovaných jevů a skutečností z hlediska bezpečnosti díla nebo při zjištění mimořádných okolností, jež by mohly vést ke vzniku zvláštní povodně; dosažením tohoto stupně je nutné věnovat zvýšenou pozornost vodnímu toku nebo jinému zdroji povodňového nebezpečí, svou činnost zahajuje hlásná a hlídková služba,
 - b) druhý stupeň (stav pohotovosti) - při tomto stupni se aktivizují povodňové orgány a další účastníci ochrany před povodněmi, vyhlašuje se, když nebezpečí přirozené povodně přerůstá v povodeň, ale nedochází k větším rozlivům a škodám mimo koryto; vyhlašuje se také při překročení mezních hodnot sledovaných jevů a skutečností na **vodním díle** z hlediska jeho bezpečnosti; uvádějí se do

- pohotovosti prostředky na zabezpečovací práce, provádějí se opatření ke zmírnění průběhu povodně podle povodňového plánu,
- c) třetí stupeň (stav ohrožení) - vyhláší se při bezprostředním nebezpečí nebo vzniku škod většího rozsahu, ohrožení životů a majetku v záplavovém území; vyhláší se také při dosažení kritických hodnot sledovaných jevů a skutečností **na vodním díle** z hlediska jeho bezpečnosti současně se zahájením nouzových opatření; při tomto stupni se provádějí povodňové zabezpečovací práce podle povodňových plánů a podle potřeby záchranné práce nebo evakuace.
- 6) Druhý a třetí SPA vyhláší a odvolávají na svém územním obvodu povodňové orgány. O vyhlášení a odvolání povodňové aktivity je povodňový orgán povinen informovat subjekty uvedené v povodňovém plánu a povodňový orgán vyššího stupně.
- 7) Z právního hlediska povodeň začíná vyhlášením druhého nebo třetího SPA a končí jejich odvoláním.
- 8) Řízení ochrany před povodněmi zabezpečují ve své územní působnosti povodňové orgány (strategická úroveň řízení). Povodňové orgány se při své činnosti řídí povodňovými plány. Uvedenou činností nejsou dotčeny pravomoci velitele zásahu (taktická úroveň řízení). Povodňový orgán může koordinovat činnost mezi veliteli různých zásahů při provádění **povodňových záchranných prací**.
- 9) V období mimo povodeň (tzn. i při prvním SPA) jsou povodňovými orgány:
- a) orgány obcí,
 - b) obecní úřady obcí s rozšířenou působností,
 - c) krajské úřady,
 - d) Ministerstvo životního prostředí; zabezpečení přípravy záchranných prací přísluší Ministerstvu vnitra.
- 10) Po dobu povodně (druhý a třetí SPA) jsou povodňovými orgány:
- a) povodňové komise obcí, kterou řídí starosta obce (předseda komise),
 - b) povodňové komise obcí s rozšířenou působností, kterou řídí starosta obce s rozšířenou působností (předseda komise),
 - c) povodňové komise krajů,
 - d) Ústřední povodňová komise.
- 11) Mezi povodňovými komisemi platí systém nadřízenosti a podřízenosti. V případě, že obec nemá zřízenou povodňovou komisi, zajišťuje její úkoly rada obce. Pokud dojde k vyhlášení krizového stavu podle zvláštního zákona, přejímá řízení ochrany před povodněmi na celém území, pro které je krizový stav vyhlášen orgán, který je k tomu podle tohoto zákona příslušný ¹.
- 12) Jednotky provádí při povodni záchranné práce a v rámci úkolů v oblasti ochrany obyvatelstva se podílí na:
- a) hlídkové činnosti v rámci povodňové hlásné služby ² (*činnosti jednotek požární ochrany při hlídkové činnosti v rámci povodňové hlásné služby*).
 - b) povodňových zabezpečovacích pracích ³,
 - c) povodňových záchranných pracích ⁴,
 - d) likvidačních pracích.

¹ § 77 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů.

² § 73 zákona č. 254/2001 Sb.

³ § 75 zákona č. 254/2001 Sb.

⁴ § 74 zákona č. 254/2001 Sb.

II.

Úkoly a postup činnosti

- 13) Velitelé jednotek spolupracují při zajištění všech činností s příslušnými povodňovými orgány. Doporučuje se, aby velitel místní jednotky byl členem povodňové komise obce.
- 14) Pokud velitel zásahu zjistí, že se jedná o událost mající charakter povodně, vyžaduje prostřednictvím OPIS informování povodňových orgánů a jejich zapojení do řešení mimořádné události.

Povodňové zabezpečovací práce

- 15) Povodňové zabezpečovací práce zajišťují správci vodních toků na vodních tocích a vlastníci dotčených objektů, případně další subjekty podle povodňových plánů nebo na příkaz povodňových orgánů. Zabezpečovací práce, které mohou ovlivnit odtokové podmínky a průběh povodně, musí být koordinovány ve spolupráci s příslušným správcem povodí na celém vodním toku nebo v celém povodí.
- 16) Pro stanovení postupu provádění povodňových zabezpečovacích prací nebo povodňových záchranných prací je nutné zjistit rozsah povodně a její předpokládaný vývoj. Veškeré činnosti směřují k záchraně nebo *evakuaci* osob, zvířat a k zabránění dalšího ohrožení vodou (energetická zařízení, zařízení s nebezpečnými látkami apod.).
- 17) Starosta obce (povodňový orgán) po dohodě s velitelem místní jednotky stanoví způsob a rozsah zajištění povodňových zabezpečovacích prací, na kterých se bude místní jednotka podílet.
- 18) Povodňové zabezpečovací práce, na kterých se mohou podílet jednotky:
 - a) zajištění průchodnosti vodních toků, odstraňování naplaveného materiálu z nepřístupných míst, rozrušování ledových ker a nápěchů, odstraňování konstrukcí bránících průtoku vody; o odstranění stavebních konstrukcí z vodního toku rozhoduje povodňový orgán,
 - b) výstavba protipovodňových hrází a mobilních hrazení; místa pro výstavbu protipovodňových hrází a zábran jsou předem vytipována, nebo jejich určení provedou pracovníci povodňových orgánů (*stavba protipovodňových hrází z pytlů plněných pískem*),
 - c) provizorní oprava a utěšňování narušených hrází vodních děl a hrazení vodních toků,
 - d) zabránění zaplavení území zpětným vzduťm přes kanalizační vpusti,
 - e) opatření proti znečištění vod nebezpečnými látkami.

Povodňové záchranné práce

- 19) Povodňovými záchrannými pracemi jsou technická a organizační opatření prováděná za povodně v bezprostředně ohrožených nebo již zaplavených územích k záchraně životů a majetku, zejména ochrana a evakuace obyvatelstva z těchto území, péče o ně po nezbytně nutnou dobu.
- 20) Povodňové záchranné práce organizují povodňové orgány s využitím složek integrovaného záchranného systému.
- 21) V rámci záchranných prací provádí jednotky zejména tyto činnosti:
 - a) záchrana ohrožených osob, zvířat nebo majetku,
 - b) plnění úkolů v oblasti ochrany obyvatelstva (varování, evakuace, nouzové přežití),

- c) zabránění vzniku dalších nebezpečí v souvislosti se zaplavováním objektů vodou, např. evakuace cenného nebo nebezpečného materiálu, zabránění vniknutí vody do objektu, snižování hladiny odčerpáváním vody.

Pomoc obyvatelstvu po povodni – likvidační práce

- 22) Povodňové likvidační práce organizují povodňové orgány.
- 23) V rámci likvidačních prací se doporučuje zajistit střežení objektů a oblastí, které byly postižené povodní. Střežení provádí policie nebo osoby určené povodňovým orgánem.
- 24) Při likvidačních pracích je třeba posoudit potřebu poskytnutí psychosociální pomoci obětem povodně ve spolupráci s hasičským záchranným sborem kraje, popř. ji v první fázi poskytování koordinovat s neziskovými organizacemi.
- 25) Jednotky při likvidačních pracích provádí nebo se podílí na:
 - a) odčerpávání vody ze zatopených prostor. K odčerpávání zatopených prostor se nasazují čerpadla s výkonem odpovídajícím objemu zaplavených prostor a taktickým možnostem jejich nasazení. Při nasazení čerpadel se spalovacím motorem v uzavřených prostorech hrozí *nebezpečí intoxikace* výfukovými zplodinami. Pro odčerpávání z uzavřených prostor se používají zpravidla elektrická kalová čerpadla. Pro odčerpávání rozlivů vody (dále jen „lagun“) se využívá velkokapacitních čerpadel.
 - b) odstraňování naplavenin, především v obytných prostorech a v prostorech, kde by případný další průběh povodně způsobil vznik dalších škod (koryta vodních toků, mostní pilíře, kanalizační vpusti apod.) Povodňový orgán také vyhradí prostory, případně nádoby, kam je možné ukládat naplaveniny, zničené vybavení domácností, znehodnocené potraviny, nebezpečné látky, uhynulá zvířata. Při vyklízení zatopených objektů se postupuje ohleduplně s ohledem na možné citové vazby majitelů k poškozenému majetku.
 - c) obnově zdrojů pitné vody; pořadí obnovy zdrojů pitné vody a způsob jejich čištění stanoví příslušný povodňový orgán nebo orgán ochrany veřejného zdraví.
 - d) sběru uhynulých zvířat; uhynulá zvířata se uloží na určená místa nebo do sběrných nádob, případně se jejich nález ohlásí povodňovému orgánu.
- 26) Odčerpávání vody ze zatopených budov se provádí až v době, kdy došlo k poklesu hladiny podzemních vod, tak, aby nedošlo k narušení stavebních konstrukcí vodou, prosakující z okolní půdy. V případě rozsáhlých povodní se odčerpávání vody ze zatopených prostor provádí až na základě rozhodnutí povodňového orgánu. Povodňový orgán může stanovit i místa, kam je možné čerpanou vodu vypouštět.
- 27) Po odčerpání vody a odstranění naplavenin je nutné provést desinfekci zatopených prostor. Pro desinfekci se používají roztoky dezinfekčních prostředků v koncentracích doporučených výrobcem. Při práci s dezinfekcí je nutné používat příslušné ochranné prostředky.
- 28) K vysoušení zdiva je možné využít elektrické kondenzační vysoušeče nebo teplovzdušná topidla. V případě kondenzačních vysoušečů se vysoušené prostory uzavírají, v případě nasazení teplovzdušných agregátů se prostory větrají. Vysoušeče zdiva je možné zapůjčit prostřednictvím starosty obce u hasičského záchranného sboru kraje.

III.

Očekávané zvláštnosti

- 29) V případě náhlých povodní zpravidla není možné provádět žádná preventivní opatření (povodňové zabezpečovací práce). Lze očekávat rychlé, poměrně rozsáhlé rozvodnění i malých toků nebo povodeň v místě, kde vodní tok není.
- 30) V případě povodní lze očekávat:
- a) obtížné zjištění rozsahu povodně a zaplavených objektů,
 - b) vznik dalších mimořádných událostí v souvislosti se zaplavením objektů, např. s nebezpečnými látkami, havárie technologického zařízení,
 - c) snížení dostupnosti území vzhledem k zaplaveným komunikacím, narušením nebo stržením mostů, snížením únosnosti komunikací způsobených jejich podemletím,
 - d) narušení statiky staveb,
 - e) vznik nákaz,
 - f) sesuvy půdy,
 - g) rozsáhlé výpadky elektrické energie a tepla, plynu, pitné vody,
 - h) s ohledem na velký počet nasazených sil a prostředků obtížné řízení, předávání informací a zajištění logistické podpory.